

Geliş Tarihi / Received : 02.08.2023 / 08.02.2023

Kabul Tarihi / Accepted : 28.10.2023 / 10.28.2023

Derleme Makalesi - Review Article

DOI: <https://doi.org/10.55580/oguzhan.1336743>

RADİKAL FEMİNİZM BAĞLAMINDA AİLEYİ KONU ALAN YÜKSEK LİSANS TEZLERİNİN İNCELENMESİ

ANALYSIS OF MASTER'S THESES ON FAMILY IN THE CONTEXT OF RADICAL FEMINISM

Fadime Kübra OZAN^a, Canan GÖNÜLLÜ^b

ÖZ: Feminist literatür, kendi içinde benzeşen ve farklılaşan pek çok düşünceyi barındırmaktadır. Zamana ve mekana bağlı olarak, dönemin feminist düşünürlerinin üzerinde durdukları konular farklılaşabiliyor olsa da temelde hak temelli bir arayışlarının olduğu bilinmektedir. Radikal feminist kuramcılarının da kadınların sahip olduğu hak temelli arayışlarında önemli bir yerde durduğu bilinmektedir. Bu çalışmada Türkiye’de yayımlanan radikal feminizm çerçevesinden aileyi konu alan yüksek lisans tezlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmalar “YÖKTEZ” veri tabanında “feminizm” ve “radikal feminizm” anahtar kelimeleri yazılarak taranmıştır. Tarama sonuçları “yüksek lisans tezleri” işaretlenerek sınırlandırılmıştır. Yapılan sınırlandırılmaldan sonra elde edilen 2 tane yüksek lisans tezine ulaşılmıştır. İncelenen çalışmalarda feminizm dallarından radikal feminizm akımının yanında aile kurumuna ve ataerkil düzene sert eleştirilerde bulunan Firestone ve Kate Millet değerlendirmiştir. Çalışmanın sonucunda ortaya çıkan bulgular, evliliklerin toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirdiği yönünde toplanmıştır. Evlilik içi toplumsal cinsiyet rollerin biçimlenmesi ve devamlılığında, kadınların rol örüntülerinin etkili olduğunun düşünüldüğü görülmüştür. Kadınların özgürlüğü çerçevesinde çeşitli görüşlerin bildirildiği çalışmalarda, özgür bir kadın imajından bahsedilebilmesi için, düşünsel ve davranışsal bir devrime ihtiyaç duyduğu ve kadınların, bu konuda aktif rol almaları gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler : *Feminizm, Radikal feminizm, Ataerkillik, Aile.*

ABSTRACT: Feminist literature contains many similar and divergent ideas. Depending on the time and place, the issues emphasized by feminist thinkers of the period may differ, but it is known that they basically pursued a rights-based quest. It is also known that radical feminist theorists have an important place in the rights-based pursuit of women. The aim of this study is to examine the master's theses published in Turkey on family from the perspective of radical feminism. The studies were searched by typing the keywords "feminism" and "radical feminism" in the "YÖKTEZ" database. The screening results were limited by marking "master's theses". After the limitations, 2 master's theses were reached. In the studies examined, Firestone and Kate Millet, who made harsh criticisms of the institution of the family and the patriarchal order, were evaluated in addition to the radical feminism movement from the branches of feminism. The findings of the study suggest that marriages reinforce gender roles. It was observed that women's role patterns were considered to be effective in the formation and continuity of gender roles within marriage. In the studies where various opinions were expressed within the framework of women's freedom, it was revealed that in order to talk about the image of a free woman, an intellectual and behavioral revolution is needed and that women should take an active role in this issue.

Keywords: *Feminism, Radical feminism, Patriarchy, Family.*

^a Yüksek Lisans Öğrenci, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aile Çalışmaları, f.kubraozann@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0007-3021-5546>

^b Doç. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji, cgonullu@mehmetakif.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7387-1718>

1. GİRİŞ

Tarih sürecinde var olan tüm toplumlar, kendi oluşturdukları gelenekleriyle, kültürel normlarıyla ve değerleriyle kendi kimliklerini tanımlamış ve toplum içindeki rollerini de kendi kültürleri çerçevesinde inşa etmişlerdir. Toplumsal cinsiyet kavramının ve toplum içinde inşa edilen toplumsal cinsiyet rollerinin toplumun kendisinden ve kendisi için üretmiş olduğu örüntüler olduğu söylenebilmektedir (Bingöl, 2014). Toplumsal cinsiyet kavramı biyolojik olarak kadın ve erkeklik değil; sosyolojik ve kültürel anlamda kadınlığı ve erkekliği temsil etmektedir (Keskin & Uluşan, 2016). Doğumla başlayan biyolojik farklar, toplumsallaşma ve kültürel normlarla bütünleşince ortaya kadın ve erkeklerin sadece biyolojik farklılaşması değil; aynı zamanda sosyo-kültürel farklılaşması da başlamaktadır. Bireye atfedilen toplumsal cinsiyet rolleri zamanla eşitlikten uzak güç ilişkilerine dönüşmektedir (Gürhan, 2010). Toplumsallaşma sürecinin başlamasıyla birlikte birey, kendi cinsiyetine yüklenen rolleri kabul ederek, toplumun istediği birey olma yönünde hayatına devam etmektedir. Hızla gelişen eşitlikçi evrende kadınlar, daha çok baskıya maruz kalmış ve erkeklerin gerisinde kalmışlardır (Bal, 2014). Toplumsal cinsiyet konusunun da tarihsel geçmişine bakıldığında, farklı toplumlarda farklı görünüm izlediği söylenebilmektedir. Kadınların ön planda olduğu anaerik yapılanmalarda da toplumsal cinsiyet rol ve normları, ait oldukları toplum tarafından ortaya atılmış ve uygulanmıştır; modern zamanlarda ataerik yapılanmaların söz konusu olduğu toplumlarda da seyir bu şekilde devam etmektedir.

Bunun yanında günümüz toplumlarında toplumsal cinsiyet kavramı ataeriklik ile bağdaştırılmaktadır. Ataerikliğin ortaya çıkması mülkiyet kavramı ile başlamıştır. Bu çerçevede ataeriklik, "öteki" olarak kabul edilen her şeyin hem ekonomik hem siyasi hem de sosyo-kültürel temelde boyun eğmesi ve erkeğe uyum göstermesi olarak tanımlanmaktadır (Pehlivan, 2017). Ataerik sistem, erkek hegemonyası üzerine kurulmuş bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda daha önceden olan kamusal alan ve özel alan ayrımını keskin bir biçimde hatırlatmaktadır. Ataerik düzen, kamusal alanı erkeklerin kontrolüne bırakırken özel alan dediğimiz ev içi alanı kadınlara bırakmaktadır. Bunun sonucunda toplumda var olan cinsiyet normları şekillenmekte ve kadın, toplumsallaşma süreci içerisinde birtakım engellere maruz kalmaktadır (Korkmaz & Başer, 2019). Toplumun sürdürdüğü geleneksel roller içinde kadın, kendini konumlandırmakta güçlü çekebilmekte, oluşan ve kalıp haline dönüşen toplumsal cinsiyet rollerini kabul etmek zorunda kalabilmektedir.

Kadınların gelir getirici herhangi bir işte çalışmaları da ev içi ücretsiz emeğin sahipliğinin değişmesi konusunda bir etkiye sahip görünmemektedir. Esasen feminist hareketlerin neredeyse tamamının özel alan ve kamusal alan ayrımı yapıyor olmasına rağmen; pratikte bu ayrımın yapılsa da özel alanın her koşulda kadınlara tahsis edilmiş gibi görünüyorsa gerçeğine rastlanılmaktadır. Kadınlar, bu konudaki eşitsizliği dile getiriyor olsa da toplumların cinsiyetlere atfetmiş oldukları kalıp yargılar ve normlar, bu konuda hızlı bir değişim olmasının önünde bir engel olarak durmaktadır.

Kadınların toplum içinde hak arayışları, yüzyıllardır farklı odakları merkeze aldıkları biçimlerde devam etmiştir. Kamusal alanda bulunma isteklerinden iş yaşantısındaki taleplerine ve hatta sosyal yaşamdaki konumlarına kadar birçok alanda kimi zaman örgütlenerek kimi zaman örgütsüz biçimde savaşımlar verdikleri görülmektedir. Kadınların bu arayışları, farklı çevrelerce de farklı karşılıklar bulmuştur. Çalışmada öncelikle kadın hareketlerinin tarihine değinilmiş ve feminizm kavramı açıklanmış ardından da Radikal Feminizm akımı ve bu akımda ailenin ne şekilde konumlandırıldığı incelenmiştir. Bu çerçevede, konuyla ilgili yayımlanmış olan lisansüstü tezler içerik analizi yöntemiyle nitel bir biçimde çözümlenmeye çalışılmış ve konuyla ilgili literatürde Radikal Feminizm ile ailenin ilişkilendirildiği çalışmaların bulguları bir araya getirilmiştir.

1.1. Kadın Hareketleri ve Feminizm

Endüstri Devriminin, dünyada birçok alanı yapı söküme uğrattığı gibi, kadınların toplumsal konumları ile ilgili olarak da yeniden inşa süreci başlattığı bilinmektedir. İş bölümü ve uzmanlaşmanın yaygınlaşması, üretim anlayışını baştan aşağıya değiştirmiştir. Üretim, ailenin dışında yapılmaya ve aynı zamanda üretimin gerçekleştirilmesi için ihtiyaç duyulan metaller, pazarlardan temin edilmeye başlanmıştır. Kapitalizmin yükselişiyle birlikte, ev içi ve ev dışı üretim faaliyetleri keskin bir biçimde

farklılaşmıştır. Ev dışında gerçekleştirilen üretim, farklı sistemleri barındırır hale gelmiş ve ev içinde yeniden üretim gözlemlenirken; ev içi faaliyetler sadece kadınların sorumluluk alanına bırakılma eğilimine girmiştir. Aile üyelerinin, ev içinde kendi üretimini gerçekleştiremediği durumlarda ise gelir elde etmek için, ev dışında gelir getirici işlerde çalışması bir zorunluluk haline gelmiştir. Kapitalizmin etkisiyle kadın, ev dışında gelir getirici bir işte çalışma imkânına daha rahat erişmiş ancak daha çok kadın emeğiyle görünür hale gelen kayıt dışı üretimin değerinin azaldığı görülmüştür. Esasen, kapitalizm öncesi üretim faaliyetlerinde etken kabul edilen kadın emeği, üretim biçimlerinin değişmesiyle birlikte daha değersiz hale gelmiştir (Fidan, 2000). Kadın hareketlerinin temelinde yatan itici güçlerden biri kadın emeğinin değersizleş(tiril)mesi olmuştur. Kadınların zaman içinde örgütlenmeye başlamasının temel sebeplerinden birisinin de bu durum olduğu söylenebilmektedir.

Her ne kadar öncesinde de çeşitli aktivizm hareketleri ya da kadın ile ilgili çalışmalar olsa da kadınların örgütlenip kadın hareketlerini başlatmaları 18. yüzyıla denk gelmektedir. 18. ve 19. yüzyıllarda ivme kazanan kadın hareketleri, dünyada birçok alanı etkisi altına almış ve kadının toplumdaki yerinin sorgulamasına katkı sağlamıştır (Pehlivan, 2017). Bu yüzyıllardan itibaren kadınların haklarını talep ederken, daha örgütlü bir görünüm sergiledikleri görülmektedir. Ancak, kadınların, Fransız Devrimi'nin bir getirisi olarak eşitlik ve özgürlük haklarını yine ataerkil sistemden istedikleri görülmektedir. Hemen sonrasında olan Endüstri Devrimi ile birlikte kadınlar, çalışma hayatına girmişler ve erkeklerle eşit ücret hakkı talep etmişlerdir. Bu bağlamda kadın haklarının çıkış noktasının; kadınların, kendi görünürlüğüne arttırma istekleri ve kadınları her anlamda kısıtlayan kuralları değiştirme amaçları olduğu söylenebilmektedir (Gökçimen, 2008). Kadınların kendi içlerinde bütünleşerek örgütlü bir mücadele vermeye başlıyor olmaları, dünyada ses getiren feminizm akımlarının da görünürlüğüne ve etkisinin artmasına da sebep olmuştur.

Kadınların örgütlenmesi ile başlayan feminizm tarihinin çıkış noktası olarak erkek egemen düzen içinde kadınların birtakım norm ve kurallar ile 'ikinci cins' olarak kabul görmesi ve erkekten daha aşağıda bir statüde olması olarak kabul edilmektedir (Raina, 2017). Kadınların, toplum içindeki konumlarını sorgulamaları, feminizm hareketlerinin başlaması için itici bir güç olmuştur. Bu noktada, Feminizm olarak adlandırılan kavramın, çerçevesini çizmekte fayda vardır. Feminizm kavramı için farklı tanımlar yapılmaktadır. Çakır'ın (2008) tanımına göre feminizm; kendi bedenlerini, düşüncelerini baskı altında hisseden kadınların bu sorunları politik olarak algılayıp mücadele etmesidir (Çakır, 2008). Millett (1970) ise feminizmi hem kadının hem erkeğin aynı hak ve imkânlarla sahip olması gerektiğini savunan bir akım olarak tanımlamaktadır (Millett, 1970). Feminizm, hakkında farklı tanımlar yapılsa da temel olarak kadın ve erkeğin eşitliğini savunan bir görüş olarak kabul gördüğü bilinmektedir. Feminist akımların birçoğu; genel çerçevede kadın ve erkeğin biyolojik olarak farklılıklarını kabul etse de sosyo-kültürel alanda ve diğer alanlarda kadın ve erkeği eşit olarak konumlandırmak istemektedir. Feminist hareketlerin hız kazanmasıyla birlikte, kadın hareketleri daha sistematik ve daha geniş kitlelere ulaşma imkânını da yakalamıştır. Bunun sonucunda; zaman içinde gelişen kadın hareketlerini bir bütün olarak incelemek zor bir hale gelmiştir. Temel olarak hepsi kadın ve erkek eşitliğini savunurken; feminizm içinde çeşitli kollar meydana gelmiştir. Ortaya çıkan her yeni feminizm kolu, düzene farklı eleştiriler getirmekte ve savundukları şeyler farklılaşmaktadır (Taş, 2016). Bu yüzden Feminizm akımı; Birinci Dalga, İkinci Dalga ve Üçüncü Dalga Feminizm akımları olmak üzere üç farklı süreçte incelenmektedir.¹

1.2. Radikal Feminizm ve Aile

İkinci Dalga Feminist Akımların içinde yer alan Radikal Feminizm akımı, 1970'lerin başında bir grup kadın tarafından ortaya atılan feminizm dalıdır. Bu feminizm akımını diğerlerinden ayıran özellik; diğer akımlara göre toplumda kadınlara dair bilinç seviyelerinin yükseltilmesi gerektiğini çok daha baskın bir biçimde savunuyor olmasıdır. Radikal Feminizm akımının örgütlenme süreci ve akımın feminizm içinde şekillenmesi tesadüf değildir. Radikal Feminizm'in ortaya çıkış sürecinde Batı dünyasında yaşanan "68 öğrenci olayları", "Vietnam Savaşı" ve daha birçok radikal ve politik olayların kaynağı, bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır (Dikici, 2016). Dünyada yaşanan bu gelişmelerden sonra

¹ Ayrıntılı bilgi için bkz: TAŞ, G. (2016). Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri Ve Dönüşümleri. *Akademik Hassasiyetler*. 3(5). 163-175

radikaller, görüşlerini hem sol düşünceden hem de liberallerden beslenerek oluşturmuşlardır (Düzkan, 2021). Kuramın çıkış noktasının, esas olarak New York ve Boston olduğu söylenebilmektedir (Donovan, 2021). Radikal Feminist kuram, diğer feminizm dallarından keskin bir şekilde ayrılmaktadır. Çünkü Radikal Feminizm, kadınların erkekler ile eşit olmasını savunan bir görüşten ziyade; kadınların erkekler tarafından neden baskılandığını mercek altına alan bir görünüm sergilemiştir. Radikal feministler, eleştirilerini direkt olarak politika üzerinden şekillendirmekte ve kadını da politik düzlemde değerlendirmektedir. Öyle ki dünyada yaşanan politik olayların hepsinde az ya da çok Radikal Feminizm esintisini bulmak mümkündür (Çağıl, 2020). Yaşanan politik olaylardan sonra şekillenen Radikal Feministler, kadını kuramın merkezine alarak ortaya koydukları teorilerini de kadınlar üzerinden açıklamakta ve kadınların deneyimlerinden faydalanmaktadır. Aynı zamanda ataerkil düzenin başından beri sorunlu bir sistem olduğunu ve kadınları sistematik olarak sömürdüğünü benimsemektedirler. “Kişisel olan politiktir” söyleminden yola çıkarak; ataerkil sistemin, erkekleri evrenin merkezinde tuttuğunu ifade etmişlerdir (Aktulan, 2022).

Radikal Feminizm kuramcıları, ataerkil sisteme yoğun bir eleştiri getirmiş ve ataerkil düzenin kadınları ezdiğini ve sömürdüğünü ifade etmişlerdir. Kadınların baskılanmasının esas nedenini aile kurumu ile bağdaştırmışlar ve kadın ile erkek arasındaki farklılıkların biyolojik düzlemde kaynaklandığını savunmuşlardır (Dündar, 2020). Kadın ve erkeğin yaşadıkları çatışmayı cinsiyet kavramı ile açıklamışlar ve cinsiyet çatışmasının giderilmesi için ataerkil sistemin revize edilmesini önermişlerdir. Yaptıkları eleştirileri ataerkil sistem üzerinden cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramı ile gerçekleştirmişlerdir (Togay, 2020). Ataerkil sistem, erkekleri ve erkek haklarını koruyan bir sistemdir ve buna bağlı olarak da bu sistem içinde var olan her kadın, erkeğe bağımlı hale gelmektedir. Erkek soyuna dayalı olması ve miras hakkının babadan geçmesi ile birlikte Radikal Feministler bu düzeni yoğun olarak eleştirmişlerdir (Atan, 2015). Radikal Feministler yukarıdaki sebeplerden dolayı erkekleri suçlamış ve hak sahibi olan erkeklerin kadınları “ikinci cins” veya “öteki” olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Radikal Feministler, diğer sert eleştirilerini aile kurumu üzerine yönlendirmiştir. Kadınların ezilmesini, kadın ve erkeğin eşit olamayış sebebini aile üzerinden değerlendirmişlerdir (Özdemir, 2017). Bir başka konu olan “kadının erkekleşmesi” kavramı, Radikal Feministler için kadınların önündeki en büyük engeldir. Radikal Feminizm’in, erkeklik hegemonyasını yıkıp yerine kadınsı kültür veya anaerkil düzeni getirmek için mücadele verdiği bilinmektedir. Bu noktada, aile olgusunun toplum ve Radikal Feminizm kuramcıları için ne ifade ettiğine değinmekte fayda vardır.

Aile olgusunun, tarih sahnesindeki bütün toplumlar için büyük bir önem taşıdığı görülmektedir. Aile olgusu evrensel bir kavram görünümünde olsa da toplumdaki topluma hatta kültürden kültüre değişmektedir. Yabancı literatür incelendiğinde Batı dünyasındaki aile tanımında “çocuk doğurmak ve çocuk yetiştirme koşullarını sağlamak amacı ile en az iki kişinin bir arada olması” gibi ifadelerin yer aldığı görülmektedir (Goody, 2004). Türk toplum yapısında aile ise “anne, baba ve çocuktan meydana gelen ve ihtiyaçlar dâhilinde oluşan toplumsal birliktir” şeklinde tanımlanmaktadır (Epik, Çiçek, & Altay, 2017). Aile kavramının rol dağılımlarının dikkate alındığında, erkeklerin “evin geçimini sağlamak için” kamusal alanda daha görünür olduğu; kadınların ise evin bakımını üstlenerek özel alana itildiği söylenebilmektedir. Kadın hareketleri sonucunda ortaya çıkan feminizm dalgası, aile kavramını sorgulamaya başlamış ve kadının aile içindeki rollerini tartışmaya açmıştır (Güneş, 2018). Radikal Feminizm, diğer akımlardan ayrılarak ataerkil sistem içinde özel alana itilen kadınların sorunlarını irdelemiş, daha önce üzerinde çok konuşulmayan aile ve cinsellik olgusunu tartışmaya açmıştır.

Radikal Feminizm içerisinde öne çıkan isimlerden Firestone, cinsler arası çatışmanın temel nedenini doğurganlık yapısı üzerinden aile ile bağdaştırmaktadır ve Marksist Feministlerden farklı olarak kadının ezilmesinin nedenini ekonomik düzlemde değil biyolojik düzlemde açıklamıştır. Aynı zamanda aile kurumunu reddederek kadınların kendi hayatları konusunda özgür olması gerektiğini savunmuştur (Firestone, 1979). Radikal Feministlere göre aile; ataerkil sistemin isteklerine göre düzenlenmiş ve kadının doğurganlık yetisinden dolayı kadınlığı ve erkekliliği ayıran bir olgudur. Kadının çocuk doğurması, annelik yapması ve doğurduğu çocuğun da annesine bağımlı olması aslında kadını baskı altına alan ve ev içi sorumlulukların tümünü kadına yükleyen, eşitsizliğin temelini oluşturmaktadır. Kadının evlenmesiyle beraber erkeğe hizmet süreci de başlamaktadır ve aynı zamanda kamusal alanda

erkek görünürlüğünün fazla olması, kadınların evlendikten sonra kendilerini ailesine adamasıyla ilgilidir (Firestone, 1979).

Diğer bir taraftan Radikal Feminizm kuramcıları, kadınların kendi cinsel hayatlarının kontrolünün kendi elinde bulunması gerektiğini savunmuşlardır. Doğum kontrol yöntemlerinin bulunmasına kadar olan süreçte cinsel yaşama sert eleştiriler getirmişlerdir. Bu bağlamda cinsel sınıf kavramını tartışmaya açmışlar ve cinsel sınıfın ortadan kalkması gerektiğini savunmuşlardır (Özyön, 2018). Radikal Feministler, kadınların cinselliğini baskılayan ve bedenleri üzerinde kontrol sahibi olan ataerkil düzenle mücadele etmişler; seks işçiliği, taciz-tecavüz ve kürtaj hakkında kamuoyunda farkındalık yaratmak için de uğraş vermişlerdir. Verdikleri mücadele, Fransa, İtalya ve İspanya'da karşılık bulmuştur. Bu ülkelerde kürtaj yasağı kalkmış ve kadınlar kısmen de olsa cinsel yaşamları hakkında söz sahibi olmuşlardır (Özyön, 2018).

Türkiye'de Radikal Feminizmin aile görüşlerini içeren literatürün sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Bu konu hakkında yapılan çalışmaların az sayıda olması; feminizm ve ailenin ilişkilendirerek yapılan çalışmaların önemini arttırmaktadır. Günümüzde aile konusunun da güncel bir tartışma alanı haline gelmiş olması, konunun kadınlar açısından farklı bir biçimde ve kültüreden bağımsız olarak incelenmesini mümkün kılacak bir potansiyel taşımaktadır. Bu nedenle bu çalışmada, Türkiye'de yayımlanmış ve Radikal Feminizm çerçevesinde aileyi değerlendiren yüksek lisans tezlerinin sistematik olarak değerlendirilmesi ve incelenmesinin yapılması amaçlanmıştır.

2.YÖNTEM

Bu çalışmada, Türkiye'de yayımlanan Radikal Feminizm bağlamında aileyi ele alan yüksek lisans tezlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, çalışma nitel araştırma yöntem ve teknikleri kullanılarak yapılandırılmıştır.

Çalışma, doküman incelemesi yoluyla ve tarama modelinde bir içerik analizi olarak kurgulanmıştır. İçerik analizini, bir bütünün parçalarına ayrılmasında kullanılan analitik bir çözümleme metodu olarak tanımlamak mümkündür (Patton, 2014). İçerik analizi gerçekleştirilirken temel amaç, birbirlerine benzer verilerin, belirli kavram ya da temalar temelinde bir araya getirilmesi ve okuyucuya bu verilerin anlaşılır bir biçimde düzenlenip sunulmasıdır. Bu noktada, araştırmacının yorumları önem kazanmaktadır (Şimşek & Yıldırım, 2018). İçerik analizi ile elde edilen veriler, düzenlendikten sonra, alanla ilgili genel eğilimlerin ortaya çıkması kolaylaşmaktadır (Çalık & Sözbilir, 2014). Çalışma, konu bazında yapılan araştırma çalışmalarının geriye dönük inceleme yapılarak gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla Ulusal Tez Merkezi (YÖKTEZ) veri tabanına "feminizm" ve "Radikal Feminizm" anahtar kelimeleri yazılarak literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Veri tabanında herhangi bir zaman aralığı işaretlemesi yapılmamıştır. Yapılan tarama sonucu, araştırma konusunu içeren doktora tezi bulunmazken; kriterleri karşılayan yüksek lisans tezlerine rastlanılmıştır. Bu sebeple bu çalışma Ulusal Tez Merkezi (YÖKTEZ) üzerine yüklenen, Radikal Feminizm içinde aile kurumunu değerlendiren yüksek lisans tezleri ile sınırlıdır. Tarama Haziran 2023'te gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışma çerçevesinde; YÖKTEZ veri tabanında "feminizm" ve "Radikal Feminizm" anahtar kelimesi kullanılarak yapılan taramada 162 yüksek lisans tezine ulaşılmıştır (n=162). İncelenen 162 tez içerisinde 46 tane yüksek lisans tezinde Radikal Feminizm başlığı yer almaktadır (n=46). Detaylı incelenen 46 tez içinde Radikal Feminizm açısından aile kurumunu inceleyen iki yüksek lisans tezine ulaşılmıştır (n=2). Elde edilen 2 yüksek lisans tezi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

3.BULGULAR VE YORUM

Yapılan araştırma sonucunda 2 yüksek lisans tezi, çalışmanın örneklemini oluşturmuş ve araştırmaya dâhil edilmiştir. Radikal Feminizm bağlamında ailenin değerlendirilmesi Tablo-1'de açıklanmıştır.

Çalışmalar değerlendirildiğinde; Şen'in (2018) nitel tipte ve görüşme tekniğinin kullanıldığı çalışmasında İzmir/Buca'nın Çamlıkule Mahallesi'nde yaşayan ve 18 yaşından önce evlenen 13 kadının sosyo-demografik özellikleri değerlendirilmiştir. Görüşme yapılan kadınların en az 39; en fazla 80 yaşında olduğu belirtilmiştir. Görüşülen 13 kadından 7 tanesinin hayatlarında hiç çalışmadıkları, 2 kadının çalışmaya devam ettiği, 4 kadının da evlendikten sonra çalışmayı bıraktıklarını ifade edilmiştir.

Görüşülen tüm kadınların üzerlerinde bir mal varlığı bulunmadığı belirtilmiştir. Çalışmada, geleneksel roller ve evlilik değerlendirildiğinde görüşme yapılan 13 kadından 12 kadın, 18 yaşından küçük oldukları için ilk başta dini nikâh kıydığını, belirli bir süre öyle kaldığını ve çocuk doğurduktan sonra resmi nikâh yapıldığı belirtilmiştir. Diğer 1 kadının ise hala resmi nikâhının olmadığını; dini nikâhla hayatına devam ettiği ifade edilmiştir. Verilere göre en erken evlenenin yaşının 14, en geç evlenenin yaşının da 17 olduğu saptanmıştır. “Evliliğe hazır hissetme” değerlendirildiğinde kadınlardan 10 tanesinin evlilik hakkında bir şey bilmediklerini, evliliğin oyun gibi geldiğini, evli olmanın hangi sorumlulukları getirdiğini bilmeden evlendiklerini belirttikleri görülmektedir. Evlenmeden önce de kimsenin durumu açıklamadığı, başlık parasına karşılık evlendikleri belirtilmiştir. Kadınlardan 6 tanesi evlilik kararını kendisinin almadığını; ailesi tarafından evlendirildiğini ifade etmiştir. Erken evliliklerin toplumsal onay durumuna bakıldığında kadınlar, kültürlerinde erken evlilik durumunun normal olarak karşılandığını ve ait oldukları kültürde 15 yaşından sonra “evde kaldı” korkusu yaşadıklarını ifade etmiştir.

Kadınların şiddete maruz kalma durumlarına bakıldığında 9 kadının hem eşinden hem de eşinin ailesinden fiziksel şiddete maruz kaldığı; 2 kadının da psikolojik şiddete maruz kaldığı belirtilmiştir. Şiddetin nedenleri sorulduğunda ise kadınlar, kültürün erkeklere hizmet ettiğini ve “erkektir, sever de döver de” anlayışının olduğunu ifade etmişlerdir. Şiddet sonrası tepkileri sorulduğunda 9 kadının “sadece ağlıyorum” cevabını verdikleri belirtilmiştir. Kadınların cinsel şiddete maruz kalması değerlendirildiğinde 7 kadının sadece eşi istediği için cinsel ilişkiye girdiklerini, regl ya da lohusalık sürecinde bile cinsel ilişkiye zorlandıklarını belirttiği görülmüştür. Kadınlar, kendi cinselliğini değerlendirdiğinde 13 kadın da cinsel ilişkiyi başlatanın kendileri değil eşleri olduğunu ve ilişki sırasında eşlerinin isteklerine göre hareket ettiklerini ifade etmişlerdir. Kadınlara namus kavramı sorulduğunda erken evlendirilmelerinin altında namus düşüncesinin yattığını ifade etmişlerdir. Ayrıca 12 kadının birkaçı resmi nikâhtan sonra dışarıya çıkabildiğini, birkaçı ise nikâhtan sonra bile dışarıya çıkamadıklarını ifade etmişlerdir. Eşlerinin aileleri tarafından hem eşine hem de kendisine “kadına sahip çıkacaksın”, “bir kadına ne kadar değer verirsen o kadar yalan söyler” gibi ifadelerle baskı altında tutuldukları belirtilmiştir. Kadınlardan 5 tanesi eşinin kendisini aldattığını ve buna kendilerinin tepki vermediklerini, tepki vermenin yanlış olduğunu söyledikleri belirtilmiştir. Görüşülen kadınların hepsi de plansız gebelik yaşadıklarını ve hatta hamile kaldıklarını anlamadıklarını ifade etmişlerdir. 2 kadın, oyuncak bebeklerle oyun oynadığını ve çocuğu olduktan sonra anne olduğunu anladıklarını ifade etmişlerdir. Kadınlardan birkaçının doğumda hastaneye gitmediğini, evde doğum yaptığı belirtilmiştir. Son olarak kadınların eğitim hayatı değerlendirildiğinde 7 kişinin ilkökul mezunu olduğu, 4 kişinin okula hiç gitmediği ve okuma-yazmasının olmadığı, 1 kişinin ilkökul terk ve 1 kişinin de açık öğretim fakültesinde öğrenci olduğu belirtilmiştir. Okula neden gidemedikleri sorulduğunda kadınların hepsi “eğitimsizlik”, “kültür yapısı” olarak cevap verdikleri belirtilmiştir (Şen, 2018).

Cengiz, 2023 yılında yaptığı ve Radikal Feminizmi değerlendirdiği çalışmasında yüzyıllar boyunca sömürülen ve ezilen grubun kadınlar olduğundan bahsetmektedir. Çalışmasında, Radikal Feminizmin, kadınların erkeklere “boyun eğmesinin” nedenini ataerkil sistem ve evlilik üzerinden ele alındığı belirtilmiştir. Cengiz, aynı zamanda Radikal Feministlerin, kadınların bu düzenden kurtulmalarını erkeklerden farklı olmaya başlamaları gerektiğini ve erkek kültürüne karşı gelmelerini savunduğunu da ifade etmiştir. Ataerkil düzene göre erkeklerin hep birincil konumda ve daima kadınlardan önde bir statüde oldukları belirtilmiştir. Cengiz, çalışmasında ilk olarak Radikal Feminizmin öncüsü olan Shulamith Firestone’u mercek altına almıştır. Firestone, Radikal Feminizmin güçlenmesinde etkin rol oynamış ve yazmış olduğu “Cinselliğin Diyalektiği” kitabı büyük bir yankı uyandırmıştır. Firestone’a göre evlilik süreci ile oluşan aile, aslında toplumsal cinsiyet eşitsizliğini güçlendiren bir kurumdur. Aile içi roller keskin bir şekilde belli olmuş ve kadın, geri kalan hayatını ailesine adanarak kendine zaman ayıramaz hale gelmiştir. Firestone, Marksist görüşün kadın ve erkek eşitsizliğini sadece ekonomik düzlemde açıklamasına eleştiriler getirmiştir. Kendisi, kadın ve erkek arasındaki eşitliğin sağlanabilmesi için öncelikle cinsel devrimin gerçekleşmesi gerektiğini savunmuştur. Firestone, çocuk doğurma yetisinin kadınlar üzerinde bir baskı kurduğunu, bu durumun hem kadın için hem de çocuk için sancılı bir süreç olduğunu savunmaktadır. Firestone aynı zamanda kadınlara da bir eleştiri getirmiştir. Kadınların üreme işleyişini kendi denetimleri altında tutamadıklarını ve erkeklerin himayesine bıraktıklarını ifade etmiştir. İlk çağlarda görülen anaerkil düzenin zamanla

ataerkil düzene dönüşmesinde erkeklerin olduğu kadar kadınların da payının olduğunu ifade etmiştir. Firestone'a göre çocuk için de işler zordur. Daha doğdukları andan itibaren bile kız kıyafetleri ve erkek kıyafetleri diye sınıflandırılmaya başlamaktadırlar. Kız ve erkek çocuklar, ailede aynı koşullarda büyümektedir. Kız çocuk çekirdek ailede erkeğe hizmet etmeyi öğrenmekte ve bu sömürüyü daha çocukken kabul etmektedir. Bu nedenle Firestone, çocukların da kadınlarla birlikte ezildiğini ve sömürüldüğünü savunmaktadır. Firestone'a göre, kadının ezilmesinin temel faktörü doğum yapması ve çocuğu tek başına büyütmesidir. Bu sebepten hamile kalmayı istemek kadının isteği doğrultusunda olmalıdır. Cengiz (2023) çalışmasında bir başka Radikal Feminist olan Kate Millett'i değerlendirmiştir. Millett, 1970 yılında yazdığı "Cinsel Politika" adlı eserinde politika kavramını masaya yatırmış ve cinsler arası eşitsizliğin politik düzlemde çözüme kavuşturulması gerekliliğini savunmuştur. Bu politik anlayışı din kurumu ile birleştirmiştir.

Millett'e göre din, ataerkil sistemin önünü açmış ve bu sayede toplumsal cinsiyet rolleri inşa edilmiştir. Aynı zamanda kadın ve erkek üzerine toplumsal ve ruhsal ikiciliğin olduğunu ve bu yüzden erkek cinsinin hep önde ve kadının üstünde; kadın cinsinin ise hep ikinci plana atıldığını ve ötekileştirildiğini ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin doğuştan değil sonradan oluştuğunu savunmuştur. Tarihler boyunca erkeğin mantık, güç ve zekâ ile anıldığı; kadınların ise güçsüz, zayıf ve sevecen gibi kavramlarla anıldığını ifade etmiştir. Toplumda var olan bağdaştırmalar aile içine de yansımıştır. Erkeği kamusal alana bırakırken kadını ev içi yaşama itmiş ve birtakım görevler yüklemiştir. Kadından beklenen evin düzenini sağlamak, çocuk yapmak, çocuğun bakımı ile ilgilenmek ve erkeğine hizmet etmektir. Millett, aynı zamanda toplumdaki kullanılan dilin değişmesi gerektiğini savunmuştur. Erkek ve kız çocuklarının maruz kaldıkları eril dil, kadınların erkeklerin arkasına itilmesini çocukluktan başladığını ifade etmiştir. Aile kurumuna sert eleştiriler getiren Millett, evlilikle başlayan aile sürecini reddeder ve aileyi ataerkil sistemin yarattığı küçük ve etkili gruplar olarak benimsemektedir. Kadının ezilmesine, ötekileştirilmesine ve maruz kaldığı baskılardan dolayı aile kurumunu, dolayısıyla da ataerkil sistemi sorumlu tutmaktadır. Aile içindeki geleneksel roller, baba figürünü Tanrı ile bir tutmaktadır. Bu tezini de mülkiyet kavramını, babalık üzerinden işlemesi ile desteklemektedir. Cengiz (2023) çalışmasında son olarak Radikal Feminist kuramın aileden beledikleri talepler üzerinde durmuştur. Radikaller, kadınların yaşamış olduğu baskının sebebi olarak ataerkil sistemi işaret etmektedirler. Dolayısıyla ataerkil sistemin yerle bir edilip yerine cinsel bir devrim gerçekleştirmek istemektedirler. Gerçekleşecek devrim, kadınları yüzyıllardır maruz kaldıkları baskıdan kurtaracak ve erkek hegemonyasını yıkmalarını sağlayacaktır. Aynı şekilde devrimle beraber aile kurumu da yıkılacak ve kadın çocuk doğurup yıllar boyunca çocuğa ve erkeğe bağımlı kalmayacaktır. Firestone, bu görüşü bir adım ileriye taşıyarak suni çocuk üretimi teklif etmiş ve böylece biyolojik anlamda aileye de gerek kalmayacağını belirtmiştir. Kate Millett de Firestone gibi cinsel devrimi savunmuştur. Ancak Millett, kadınların cinsel özgürlüğe kavuştuktan sonra aile kurumunun kalkacağını, eğer isterlerse cinsel ilişkiye girilip çocuk yapılabileceğini ve aslında çocuk bakımının profesyonel olarak yürütülmesi gerektiğini savunmuştur. Hem Millett hem de Firestone, aileyi kabul etmeyerek erkeklerin hegemonyasına ve kadının beden özgürlüğünün kısıtlanmasına karşı mücadele vermişlerdir (Cengiz, 2023).

Tablo 1.

Çalışmanın Yazarı (Yıl)	Çalışmanın Adı	Çalışmanın tipi, Örnekleme, Veri toplama biçimi	Çalışmada ele alınan konular
Kevser Calp Şen 2018	Radikal Feminizm Açısından Erken Evlilikler Üzerine Nitel Bir Çalışma	Nitel, İzmir-Buca-Çamlıkule Mahallesi'nde 18 yaşından önce evlenen 13 kadın, Görüşme tekniği	-Ataerkil ideoloji ve toplumsal cinsiyet rolleri -Denetleme, baskı ve iktidar kurma aracı: şiddet ve namus -Doğurgan beden yapısı ve annelik

			-Eğitim ve çalışma hayatı
Mustafa Cengiz 2023	Radikal Feminizm Ve Sosyalist Feminizm Perspektifinden Aile Kurumunun Değerlendirilmesi	Nitel	-Radikal Feminizm -Shulamith Firestone -Kate Millett -Radikal Feminizmin aile kurumuna dair talep ve önerileri

Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında, kadınlık ve erkeklik tartışmaları uzun zamandır literatürde yer almaktadır. Değişen dönemlerde meydana gelen gelişmeler, üretim ilişkilerinin değişmesi, teknoloji, tıp ve bilim alanlarındaki ilerleyiş gibi durumlar çerçevesinde, tartışmaların odağı değişse de özünde hak temelli arayış günümüz itibarıyla da devam etmektedir. Bu çerçeveden bakıldığında, 'kadın' konusunun sadece kadının konusu olmadığı bilinmektedir. Ancak cinsiyet, cinsellik, cinsiyet rolleri gibi kavramlar incelendikçe, bu kavramlar çerçevesinde ortaya çıkan durumlar daha sağlıklı bir zeminde tartışılabilir. Aile kavramının araştırma için seçilmesinin önemli sebeplerinden biri de bu durumdur. Aile kavramına yüklenen kutsallık ve mahremiyet, bu konuda ortaya çıkan problemlerin gündeme getirilmesinin önünde engel olarak durabilmektedir. Feminist kuramların birçoğunun, aile içi ilişki ve örüntülerin, değişen zaman ve ihtiyaçlara göre yeniden yapılandırılmasına olan ihtiyacı gündeme getirmiş ve getirmeye devam etmektedir.

Bu noktada da özellikle kadınsı özelliklerin yüceltildiği bir alan olan Radikal Feminizm de cinsiyet rollerine atıfta yaparak bu rollerin yeniden düzenlenmesini istemiştir (Dikici, 2016). Kadını kısıtlayan ve kadının gelişiminde en büyük engel olarak aileyi hedef almışlar ve tezlerini aile üzerinden savunmuşlardır. Radikal Feministler, biyolojik farklılıklardan kaynaklanan eşitsizliklerin de tartışılması gerektiğine, kadının kendi hayatı üzerindeki tek söz sahibinin yine kendisi olması gerektiği gibi düşüncelerinin, aile yapılanmalarında karşılık bulamadığı düşüncesine de dikkat çekmişlerdir.

Radikal Feminizmin aile alanıyla ilgilenmiş olan yüksek lisans tezleri incelenen bu çalışmada, araştırmanın örneklemini olan 2 yüksek lisans tezi incelendiğinde ikisinde de feminizm kavramının tanıtıldığı ve feminizmin alt dallarından olan Radikal Feminizm kavramının detaylıca açıklanmış olduğu görülmektedir (Şen, 2018; Cengiz, 2023). Her iki yüksek lisans tezinde de Radikal Feminizm kuramcılarının, diğer feminizm akımlarının kuramcılarından ayrılarak görüşlerini daha siyasal bir düşünce ekseninde yürüttükleri belirtilmiştir. Bu bağlamda incelenen çalışmalarda Radikal Feministlerin politik söylemleri de bu görüşü desteklemektedir (Orçun, 2019; Otman, 2020; Bekar, 2020; ALSalihi, 2022).

Şen'in (2018) çalışması incelendiğinde kadınlık ve erkeklik normlarının yeniden düzenlenmesi gerektiğinin belirtildiği görülmektedir. Ona göre, çocuklar doğduktan sonra toplumsal cinsiyet rollerini sosyal çevrelerinden edinmekte ve bu konu, dikkate alınması gereken bir önemdedir. Çocukların, cinsiyet rollerini, toplumdan öğrendiğine yönelik görüş bildiren başka çalışmalar da bulunmaktadır (Orçun, 2019; Pehlivan, 2017). Ayrıca Yurter'in (2021) çalışması incelendiğinde çocukların doğdukları andan itibaren toplumsal cinsiyete göre ayrıldığını, erkek çocuklarının kız çocuklara göre daha rahat hareket ettikleri ve kız çocuklarının ev içinde annelerine yardım ettikleri belirtilmiştir.

Cengiz (2023)'in çalışması incelendiğinde; Radikal Feminizm kavramının yanında Radikal Feministlerin önemli isimlerinden olan Shulamith Firestone ve Kate Millett'in değerlendirildiği görülmektedir. İkisi de cinsel bir devrimin gerçekleşmesi gerekliliğini savunmuşlar ve kadınların kurtuluş yolunun bu devrimden geçtiğini belirtmişlerdir. Bu görüş Radikal Feminizm alanında yazılan diğer çalışmalarca da desteklenmektedir (Aktulan, 2022; Atan, 2015; Çağıl, 2020; Togay, 2020). Ayrıca Dikici (2016)'nin yaptığı çalışmada Radikal Feminist kuramın kadınlık ve erkeklik rollerine eleştiri getirdiği ve ataerki düzenin değişmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu çerçeveden bakıldığında da Radikal Feminizm ve ailenin ilişkilendirildiği hemen hemen bütün çalışmalarda, evlilik bağıyla kurulan ve devam ettirilen toplumsal cinsiyet rollerinin, kadının ev dışında gelir getirici herhangi bir işte çalışması durumunda bile özel alanla ilişkilendirildiği görülmektedir. Böylesi bir rol paylaşımının olduğu bir düzende, kadın ve erkeğin toplumsal statüler dikkate alındığında eşit muamele görmesinin önünde

büyük bir engel teşkil etmesi kaçınılmazdır. Aile içi rol dağılımlarının, Radikal Feminist kuramcılara göre kadının emeğinin, varlığının ve varoluşunun sömürülmesinden başka bir anlam taşımadığı rahatlıkla görülebilmektedir.

İncelenen çalışmalarca elde edilen bulgular değerlendirildiğinde Radikal Feminizm aile kurumunu yeniden inşa etmeyi önermiş ve toplumda var olan ataerkil sistemi değiştirerek kadınların gerçek anlamda özgürleşmesini sağlamayı talep etmişlerdir.

4.SONUÇ

Kadın hareketlerinin sistematikleşmeye başlaması 18. ve 19. yüzyılda ivme kazanarak tüm dünyada dikkat çekmiştir. Kadın hareketleriyle birlikte küresel bağlamda Feminizm akımı güçlenmiş ve kadınlar daha örgütlü bir mücadele verme konusunda görece avantajlı bir konuma gelmişlerdir. Feminizm akımı eklektik olarak gelişen bir akım olmasından kaynaklı olarak, tarihsel süreç incelendiğinde, baktığımızda feminizmin bir bütün olarak değerlendirilmesi kolay olmamaktadır. Bu sebeple Feminist akımların, Birinci, İkinci ve Üçüncü Dalga Feminizm Akımları şeklinde adlandırılması dikkat çekmektedir. İlk olarak Aydınlanmacı Liberal Feminizm görünür hale gelmiş ve diğer feminizm akımları eklektik bir biçimde şekillenmeye başlamıştır. Liberal görüşten etkilenen bir diğer feminizm akımı da Radikal Feminizm olmuştur.

Tarihsel süreçte İkinci Dalga Feminizm akımları içinde yer alan Radikal Feminizm, 1970'lerin başında dünyada etki sahibi olmaya başlamıştır. Dünyada yaşanan siyasi değişimlerden etkilenen Radikal Feminizm "kişisel olan politiktir" sloganıyla daha da görünür hale gelmiştir. Diğer feminizm akımlarından farklı olarak o zamana kadar konuşulmamış konuları tartışmaya açmıştır. Birinci Dalga Feministlerden farklı olarak Radikal Feministler, kadınların özgürlüğünü tehlikeye atan ataerkil sistemi yıkarak; sistemde otorite sorgulaması yapmış, kadının statüsü ve rollerini de tartışarak kadınlar üzerinden bir cinsel devrim de gerçekleştirmek istemişlerdir. Akımın savunucularından Firestone, ataerkil sisteme ve ataerkil düzenin getirdiği aile kurumuna sert eleştirilerde bulunmuştur. Ona göre, kadının evlendikten sonra varlığının görünmez hale gelmesi, yaptığı evlilikle kocasına hizmet etmesi ve doğurganlık yetisi kadını kısıtlamaktadır. Dolayısıyla Firestone, evliliği kadının gelişiminin önünde en büyük engel olarak görmektedir. Firestone'nun yanı sıra Kate Millett de cinsel devrimi savunmuş ve çocuk bakımının kadının görevi olmaktan ziyade profesyonellerce karşılanması gereken bir ihtiyaç olduğunu ve evliliğin kaldırılarak aile kurumunun yok olması gerektiğini savunmuştur. Böylece kadın, kendini daha özgür hissedecek ve var olma mücadelesini daha özgür verebilecektir.

Sonuç olarak; Radikal Feministler, eylem boyutunda diğer feminizm kollarından ayrılmışlardır. Kadınların yüceltilmesini ve ataerkil düzenin yıkılmasını savunmuşlardır. Ataerkil düzenin yok olmasıyla birlikte daha kadınsı bir dünyanın kurulacağını ifade etmişlerdir. Bunun yanında Radikal Feministler, diğer Feminist akımların açıklık getirmediği ve hep kapalı kalan cinsellik konusunda da daha geniş çerçevede görüşler beyan etmişlerdir. Kadınların kendi bedenlerinde özgür olmalarını istemişler; bu özgürlüğün de evlilik yolu ile değil; kadının cinsel devrimi ile mümkün olduğunu iddia etmişlerdir. Bu bağlamda Radikal Feminizm, ortaya çıktığı ilk andan itibaren kadını merkeze alarak düşüncelerini şekillendirmiştir. Ataerkil düzen üzerinden yapılan eleştirilerde, ataerkil sistemin, yalnızca kadının emeğini değil; aynı zamanda bedenini, doğurganlığını ve cinselliğini de denetlediği fikri ön plana çıkmaktadır. Ataerkil sistem, erkek çıkarlarını korumaktadır ve onlara göre, ataerkil aile biçimi de mülkiyetin dahi babadan oğula geçmesi üzerine kurgulanmıştır. Kadının böyle bir sistem içinde, özgürlüğünden bahsetmek mümkün değildir. Toplumsal cinsiyet normlarının aşılabilmesiyle, kültürel ve eğitimsel engeller de aşılabilecek ve ancak bu şartlar altında kadınlar özerk bireyler haline gelebileceklerdir.

Radikal Feministlere göre aile, güç eşitsizliğinin meşru hale geldiği bir mekanizmadır. Erkekler, toplumda güçlü kabul edilen taraftadır ve evlilik aracılığıyla kadın üzerinde bir tahakküm kurma eylemini de meşru hale getirmektedir. Radikal Feminizm öncesinde tartışıldığı gibi, kadınların ve çocukların kendilerini koruyacak bir yapıya tabi olmaları düşüncesi; Radikal Feministlerce kadınların bireyselleşmesinin önündeki en büyük engel olarak eleştirilmiştir. Radikal Feminizmde, doğurganlık ve çocuk bakımı üzerindeki en büyük eleştiriler, kadınlar ile çocuklar arasında oluşan biyolojik bağımlılık üzerinde toplanmıştır. Kadınlar hamilelik süreci, süt verme, çocuk bakımı gibi biyolojik süreçlerle

engellenmektedir ve bu da kendi gelişimlerini engellemektedir. Ek olarak, neslin devamı da erkeklerin faydalandığı bir görünüm sergilemektedir. Doğum kontrolü ile ancak kadınlar kendi bedenleri üzerinde söz söyleme hakkına kavuşmuşlardır. Radikal Feministler bu konuda da yapay üreme önerisini getirmiş ve çocuk bakımının işbölümüne dâhil edilerek bağlayıcılığını ortadan kaldırmak gerekliliğini vurgulamıştır. Kadınların cinsel özgürlüğe kavuşmasının, ailenin kurulması için gerekli olan motivasyonlardan birinin ortadan kalkması olarak yorumlandığı da görülmektedir. Radikal Feministler kadınların kendi bedenleri üzerinde hak sahibi olabilmemesinin bir yolunun da kürtaj hakkının yasallaştırılması olarak görmüş ve bunun için de savaş vermişlerdir.

Tüm bunların sonunda, Radikal Feminizmin, toplumsal cinsiyet rollerini yapısöküme uğratarak kadınlar lehine yeniden inşa edilmesi gerektiğini savduklarını söylemek mümkündür. Radikal Feminizme göre aile kurumu, toplumda toplumsal cinsiyet konusunda var olan eşitsizliklerin meşru hale getirildiği bir mekanizmadır ve ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu durum, kadınların özgürce ve bireyselliklerini de kaybetmeden yaşayabilmelerinin önemli bir etkeni olarak görülmektedir.

Radikal Feminizmin aile kurumuna yönelmiş olduğu bu sert eleştiriler, literatürde önemli bir tartışma alanını oluşturmaktadır. Aile özellikle sosyolojik incelemelerde, sadece görev dağılımından ibaret olarak değerlendirilmemektedir. Özellikle ailenin işlevleri dikkate alındığında, Radikal Feminizmin aileye bakış açısıyla literatürün diyalektik ilişkisini geliştirdiği rahatlıkla görülebilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktulan, İ. (2015). *Beden ve iktidar: Radikal feminizmin cinselliğe bakışının incelenmesi*. (Tez no. 737792). [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Alsalihi, D. (2022). *Reading Andrea Levy's fiction through the lens of postcolonial feminism* (Tez no. 742416) [Yüksel lisans tezi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Atan, M. (2015). Radikal feminizm: “Kişisel Olan Politikadır” söyleminde aile. *The Journal Of Europe - Middle East Social Science Studies*, 1(2), 1-21.
- Bal, M. D. (2014). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine genel bakış. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 1(1), 15-28.
- Bekar, G. (2020). *The interplay between racism and feminism: Black feminism and Toni Morrison's 'Paradise'* (Tez no. 647940) [Yüksel lisans tezi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Bingöl, O. (2014). Toplumsal cinsiyet olgusu ve Türkiye'de kadınlık. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(Özel sayı), 108-114.
- Cengiz, M. (2023). Radikal feminizm ve sosyalist feminizm perspektifinden aile kurumunun değerlendirilmesi (Tez no. 774718) [Yüksel lisans tezi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Çağıl, A. (2020). Feminizm ve Politika İlişkisi Bağlamında Radikal Feminizm. *Ağrı İslâmi İlimler Dergisi (AGİİD)*(6), 137-143.
- Çakır, S. (2008). Kapitalizm ve patriyarkaya karşı: Sosyalist feminizm. *Toplum ve Demokrasi*, 2(4), 185-196.
- Çalık, M., & Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 39(174), 33-38. doi:<http://dx.doi.org/10.15390/EB.2014.3412>
- Dikici, E. (2016). Feminizmin üç ana akımı: Liberal, marxist ve radikal feminizm teorileri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 532-532. doi:Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3100>
- Donovan, J. (2021). *Feminist Teori* (14.baskı b.). (A. Bora, M. A. Gevrek, & F. Sayılan, Çev.) İstanbul: İletişim.
- Dündar, C. (2020). *Toplum ve Ütopya*. 11 06, 2023 tarihinde <http://www.toplumveutopya.com/radikal-feminizm-can-dundar/> adresinden alındı
- Düzkan, A. (2021). *Feminist Bellek*. 11 06, 2023 tarihinde <https://feministbellek.org/radikal-feminizm/> adresinden alındı

- Epik, M. T., Çiçek, Ö., & Altay, S. (2017). Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Tarihsel Süreçte Ailenin Değişen/Değişmeyen Rollerini. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(38), 35-58.
- Goody, J. (2004). *Avrupa'da Aile*. (S. Arsoy, Çev.) İstanbul: Literatür.
- Gökçimen, S. (2008). Ülkemizde kadınların siyasal hayata katılım mücadelesi. *Yasama Dergisi*(10), 5-59.
- Güneş, N. (2018). Feminist Akımlarda Aile. *Social Sciences Research Journal*, 7(3), 142-153.
- Gürhan, N. (2010). Toplumsal cinsiyet ve din. *Şarkiyat*(4), 58-80.
- Keskin, F., & Uluşan, A. (2016). Kadının toplumsal inşasına yönelik kuramsal yaklaşımlara dair bir değerlendirme. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 26, 47-68. doi:DOI: 10.31123/akil.438558
- Korkmaz, A., & Başer, M. (2019). Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında ataerkillik ve iktidar ilişkileri. *Üreklili Tıp Eğitimi Dergisi*, 28(1), 71-76. doi:DOI: 10.17942/sted.507660
- Millet, K. (1970). *Sexual Politics*. London: Doubleday.
- Orçun, E. (2019). *Türkiye'de feminizm ve feminist kadın sanatçıların performans sanatına yönelik işlerinin incelenmesi* (Tez no. 580167) [Yüksel lisans tezi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Özdemir, Ö. (2017). İki Sistemli Kuram Olarak Sosyalist Feminizm. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 395-414.
- Özyön, A. (2018). Charlotte Perkins Gilman'ın "Kadınlar Ülkesi" adlı romanının radikal feminist bağlamda incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*(60), 261-268.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün, & S. B. Demir, Çev.) Ankara: Pegem Akademi.
- Pehlivan, P. V. (2017). Toplumsal cinsiyet bağlamında kuramsal yaklaşımlar: Bir literatür taraması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(31), 497-521.
- Şen, K. (2018). *Radikal feminizm açısından erken evlilikler üzerine nitel bir çalışma* (Tez no. 492373) [Yüksel lisans tezi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Raina, J. A. (2017). Feminism: An Overview. *International Journal of Research*, 4(13), 3372-3376.
- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2018). *Sosyal bilimlerde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Basım.
- Taş, G. (2016). Feminizm üzerine genel bir değerlendirme: kavramsal analizi, tarihsel süreçleri ve dönüşümleri. *Akademik Hassasiyetler*, 3(5), 163-175.
- Togay, S. (2020). *Trans exclusionary radical feminism in Turkey: A historical overview* (Tez no. 669399) [Yüksel lisans tezi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Yurter, Y. (2021). Kültürel feminizm açısından bir eğitim örgütünün çözümlenmesi (Tez no. 710167) [Yüksel lisans tezi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>